

Doc. Dr.
Volkan Demir

Galatasaray Üniversitesi
Muhasebe - Finansman
Anabilim Dalı Öğretim
Üyesi / İşletme
Araştırma ve Uygulama
Merkezi Müdürü
vdemir@gsu.edu.tr

Şahıs işletmesi adi şirket ve kollektif şirketlerin özellikleri

Bu ay ki yazımda; şahıs işletmesi, adi şirket ve kollektif şirketlerin özelliklerini incelemeye ve özet şekilde sunmaya çalışacağım.

GERÇEK KİŞİ İŞLETMESİ (ŞAHIS)

Tanımı

Bir kişinin kendi adına ve yalnız başına işlettiği ticari veya sanayi işletmeye 'gerçek kişi işletmesi' denir.

Sermaye

■ Kuruluş aşamasında herhangi bir sermaye şartı bulunmamaktadır.

Gerçek Kişi İşletmelerde Unvan

■ Gerçek kişi olan tacirin ticaret unvanı aşağıdaki hükümlere uygun olarak yapabileceği ekler ile kısaltılmadan yazılacak adı ve soyadından oluşur:

■ Tacirin kimliği, işletmesinin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında, üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte bulunmamak, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla; her ticaret unvanına, işletmenin özelliklerini belirten veya unvanında yer alan kişilerin kimliklerini gösteren ya da hayali adlardan ibaret olan ekler yapılabilir.

■ Tek başlarına ticaret yapan gerçek kişiler ticaret unvanlarına bir şirketin var olduğu izlenimini uyandıracak ekler yapamazlar.

■ 'Türk', 'Türkiye', 'Cumhuriyet' ve 'Milli' kelimeleri bir ticaret unvanına ancak Bakanlar Kurulu kararıyla konabilir.

Vergisel Durum

■ Gerçek kişi işletmeleri gelir vergisi mükellefidirler.

■ Tüm beyannameler elektronik ortamda verilmektedir.

■ Gelir vergisine tabi gelirlerin vergilendirilmesinde esas alınan tarifede yer alan oranlar vergi matrahına göre belirlenir. Bu oranlar yüz-

de 15- yüzde 35 arasında değişmektedir.

■ Çalışanlar, gerçek kişilerden kiraladıkları işyerleri, aldıkları serbest meslek hizmetleri için muhtasar beyanname verip, gelir vergisi stopajı öderler.

■ Muhtasar beyanname aylık verilebileceği gibi; çalışan sayısı 10 kişinin altında ise üç ayda bir de verilebilir.

■ Her ay Katma Değer Vergisi beyanname verirlir.

■ 3 ayda bir Gelir Geçici Vergisi beyanname verirlir.

■ Gerçek kişi işletmeler verdikleri beyannamelerde maktu damga vergisi ödemekle yükümlüdürler.

ADI ŞİRKETLER TANIM VE ÖZELLİKLERİ

■ Kuruluş kolaylığı, tüzel kişiliğinin olmaması, tescil zorunluluğu bulunmaması dolayısıyla yaygındır.

■ Adi şirketler yasal dayanağı Türk Borçlar Kanunu'nun 620 - 645 maddelerinde düzenlenmiştir.

■ Kuruluşları bir şekle tabi tutulmamıştır. Ortaklar yazılı olarak sözleşme düzenleyebilecekleri gibi sözlü olarak da aralarında anlaşarak adi şirket kurabilirler.

■ Adi şirketler ticaret şirketlerinde olduğu gibi şahsi emek, ticari itibar, para, kıymetli evrak, imtiyaz ve ihtira beratları, sınai haklar, taşınır ve taşınmaz mallar sermaye olarak konulabilir.

■ Adi şirketlerin tüzel kişilikleri olmadığından belli bir unvanları yoktur. Bu nedenle Ticaret Siciline kaydolma sorumlulukları yoktur.

■ Şirketlerin aktifleri (varlıkları), ortaklığa değil ortaklara aittir. Borçları da ortakların tek başına veya birlikte ödemek zorunda oldukları şahsi borçlardır.

■ Adi şirketlerde kar/zarar sözleşmede hüküm konmuşsa ona göre yoksa eşit olarak ortaklara dağıtılır.

■ Adi şirketlerde ortak diğer ortakların rızası olmadan paylarını devredemez, bir üçüncü şahıs şirkete ortak olamaz.

ADI ŞİRKETTE FAALİYETLERİN SONA ERMESİ VE TASFİYE

Şirket aşağıdaki durumlarda sona erer:

■ Ortaklık sözleşmesinde öngörülen amacın gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız duruma gelmesiyle.

■ Sözleşmede ortaklığın mirasçılarla sürdürülmesi konusunda bir hüküm yoksa, ortaklardan birinin ölmesiyle.

■ Sözleşmede ortaklığın devam edeceğine ilişkin bir hüküm yoksa, bir ortağın kısıtlanması, iflasi veya tasfiyedeki payının cebri icra yoluyla paraya çevrilmesiyle.

■ Bütün ortakların oybirliğiyle karar vermesiyle.

■ Ortaklık için kararlaştırılmış olan sürenin bitmesiyle.

■ Ortaklık sözleşmesinde feshi bildirme hakkı saklı tutulmuş veya ortaklık belirsiz bir süre için ya da ortaklardan birinin ömrü boyunca kurulmuşsa, bir ortağın fesih bildiriminde bulunmasıyla.

■ Haklı sebeplerin bulunması hâlinde, her zaman başkaca koşul aranmaksızın, fesih istemi üzerine mahkeme kararıyla.

Ortaklığın sona ermesi hâlinde tasfiye, yönetici olmayan ortaklar da dâhil olmak üzere, bütün ortakların elbirliğiyle yapılır. Ancak, ortaklık sözleşmesinde, ortaklardan biri tarafından kendi adına ve ortaklık hesabına belirli bazı işlemlerin yapılması öngörülmüşse, bu ortak, ortaklığın sona ermesinden sonra da o iş-

lemleri tek başına yapmak ve diğerlerine hesap vermekle yükümlüdür.

Ortaklar, tasfiye işlerini yürütmek üzere tasfiye görevlisi atayabilirler. Bu konuda anlaşamamaları hâlinde, ortaklardan her biri, tasfiye görevlisinin hâkim tarafından atanması isteminde bulunabilir.

Tasfiye görevlisine ödenecek ücret, sözleşmede buna ilişkin bir hüküm veya ortaklarca oybirliğiyle verilmiş bir karar yoksa tasfiyenin gerektirdiği emek ile ortaklık malvarlığının geliri göz önünde tutularak hâkim tarafından belirlenir ve ortaklık malvarlığından, buna imkân bulunamazsa, ortaklardan müteselsilen karşlanır.

Tasfiye usulüne veya tasfiye sonucunda her bir ortağa dağıtılacak paya ilişkin olarak doğabilecek uyuşmazlıklar, ilgililerin istemi üzerine hâkim tarafından çözüme bağlanır.

ADI ŞİRKETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ VE VERGİ DAİRESİ KURULUŞ İŞLEMLERİ

Adi ortaklıkların tüzel kişilikleri olmamakla birlikte vergi kanunları uygulaması açısından ortaklık adına vergi kimlik numarası verilir. Ortaklık numarası verilen adi ortaklık için gelir stopaj, katma değer vergisi ve diğer vergi türleri için mükellefiyet tesisi yapılır.

Ayrıca ortaklardan her birinin adına ayrı vergi kimlik numarası verilir ve ortaklar için gelir vergisi ve gelir geçici vergi yönünden mükellefiyet tesis edilir.

KOLLEKTİF ŞİRKETLER TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

- Kollektif şirket ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla, gerçek kişiler arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirinin sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı sınırlanmamış olan şirkettir. (TTK Mad. 211)
- Gerçek kişiler arasında kurulur. Tüzel kişiler kollektif şirket kuramazlar. Tüzel kişiler kurulmuş bulunan kollektif şirkete ortak olmazlar. Bir kollektif şirket başka bir tip şirkete ortak olabilir.
- Kollektif şirket sözleşmesi yazılı şekle tabidir; ayrıca, sözleşmedeki imzaların noterce onaylanması şarttır.
- En az iki kişi olmak koşuluyla ortak sayısında sınırlama yoktur.
- Ortaklar borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün mal varlıklarıyla sorumludurlar.
- Kollektif şirket tüzel kişiliğe sahiptir. Ticaret unvanına sahip olmalıdır. Bu unvan Ticaret Sicili'ne tescil olarak yazılmalıdır. Ayrıca ortaklardan en az birinin ad soyadı unvanında yer

almalıdır. Kollektif şirketin şubeleri varsa şubelerde tescil edilmelidir.

- Kollektif şirketler maden arama, bankacılık, sigortacılık yapamazlar.
- Kollektif şirketlerde ortaklardan biri veya birkaçı karar almaya yetkili kılınabilir.
- Kollektif şirkette en yetkili organ ortaklar genel kuruludur. Kararlarda oy birliği geçerlidir.

KOLLEKTİF ŞİRKETLERİN KURULUŞ İŞLEMLERİ

- Kollektif şirket kurmaya karar veren ortaklar sözleşme hazırlamak zorundadırlar.
- Sözleşme yazılı olmalı ve şu bilgileri içermelidir.
- Ortakların ad ve soyadlarıyla yerleşim yerleri ve vatandaşlıkları,
- Şirketin kollektif olduğu,
- Şirketin ticaret unvanı ve merkezi.
- Esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu.
- Her ortağın sermaye olarak koymayı taahhüt ettiği para miktarı; para niteliğinde olmayan sermayenin değeri ve bu değer ne suretle biçilmiş olduğu; sermaye olarak kişisel emek konulmuşsa bu emeğin niteliği, kapsamı ve değeri.
- Şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, bunların yalnız başına mı, yoksa birlikte mi imza koymaya yetkili oldukları.
- Ortaklar, emredici hükümlere aykırı olmak şartıyla, şirket sözleşmesine diledikleri kayıtları koyabilirler.
- Sözleşmesi kanuni şekilde yapılmamış veya sözleşmeye konması zorunlu olan kayıtlardan biri veya bazıları eksik yahut geçersiz olan bir kollektif şirket, adi şirket hükmündedir. Sözleşme ortaklarca imzalanır ve noterde onaylanır.
- 15 gün içinde Ticaret Sicil memurluğuna tescil talebinde bulunulur.
- Şirket kuruluşu Ticaret Odası gibi meslek örgütlerine bildirilir.
- Tescil öncesi defterler tasdik olmalıdır.
- Taahhüt edilen sermaye; para, alacak, kıymetli evrak, menkul kıymet, gayrimenkuller, sinai haklar, kişisel emek, ticari itibar, ticari işletme, ticari mal olabilir.
- Sermaye olarak konulan mal ve haklar para ile değerlendirilebilmeli ve başkalarına devri mümkün olmalıdır.

KOLLEKTİF ŞİRKETLERİN VERGİ MEVZUATI KARŞISINDA DURUMU

- Her ortak için ayrı ayrı gelir vergisi mükellefiyeti tescil edilmelidir. (adi ortaklık gibi, tescilden önce)

- Şirket tüzel kişiliği adına KDV, Muhtasar Beyanname mükellefiyeti tescil edilmelidir.
- En geç tescil edildiği gün defterler tasdik edilmelidir.

KOLLEKTİF ŞİRKETLERİN TASFİYE İŞLEMLERİ VE TASFİYE MEMURUNUN GÖREVLERİ

- Tasfiye sürecine giren kollektif şirketi tasfiye memuru temsil eder.
- Tasfiye memuru ortak ya da dışarıdan atanmış kişi olabilir.
- Tasfiye Memurunun Görevleri
- Şirketin mal ve haklarının korunması için gerekli tedbiri alır.
- Tasfiye başlangıç bilanço ve envanteri çıkarılır.
- Tasfiye dönemine ait yasal defterleri tasdik ettirir ve tutar.
- Tamamlanmamış işleri tamamlar.
- Şirket aktifine kayıtlı tüm malları paraya çevirir.
- Alacakların tahsili borçların ödenmesi
- Tasfiye sonu bilanço düzenler.
- Tasfiye sonu işlemleri tamamlar.

KOLLEKTİF ŞİRKETİN DAĞILMA (İNFİSAH) YA DA DAĞITMA (FESİH) NEDENLERİ

- Konkordato ile sonuçlanmış olsa bile şirketin iflası.
- Şirket sermayesinin tamamının veya üçte ikisinin kaybedilmesine rağmen, sermayenin tamamlanmasına veya geri kalan sermaye ile yetinmeye karar verilmemiş olması.
- Şirketin diğer bir şirket ile birleşmesi.
- Kanunda belirtilen süre içinde veya sonra şirketin tescil ve ilan yapılmamışsa, aradan ne kadar süre geçmiş olursa olsun, ortaklardan herhangi birinin istemi üzerine ve bu ortağın noter aracılığıyla diğer ortaklara uygun bir süreyi içeren ihtar göndermiş olması şartıyla mahkemece feshe karar verilmesi.
- Ortaklardan birinin iflası,
- Haklı sebepler (Haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkansız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır)
- Sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi,
- Ortaklardan birinin ölümü, (Şirket sözleşmesinde şirketin ölen ortağın mirasçlarıyla devam edeceğine ilişkin düzenleme yoksa, mirasçılarla diğer ortakların oybirliği ile verecekleri karar üzerine şirket bunların arasında devam edebilir.)